

TÜRÜK

2022, Yıl/Year: 10, Sayı/Issue: 29, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 19.04.2022

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 05.06.2022

Sayfa / Page: 16-31

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

 Prof. Dr. Ferdi KOÇ

Sakarya Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Çalgı Eğitimi Bölümü,
Öğretim Üyesi

fkoç@sakarya.du.ytr

 Dağlar YANIÇ

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim
Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi

daglaryanic@icloud.com

TÜRK MÜZİĞİNDE ABDÜLKÂDİR TÖRE- EKREM KARADENİZ KOLEKSİYONU VE 48 NUMARALI MUHTELİF FASILLAR DEFTERİNİN İNCELENMESİ

Öz

Türk müziğinde eserlerin aktarımı geçmişten son döneme kadar meşk yoluyla olmuştur. Batı notasının Türk müziğinde kullanılmasıyla birlikte kıymetli musiki hocaları Türk müziği repertuarındaki eserlerle ve meşk yoluyla öğrendikleri eserleri Osmanlı-Türk alfabesini kullanarak batı nota sistemiyle yazmışlar ve koleksiyonları oluşturmuşlardır. Abdülkadir Töre ve Ekrem Karadeniz koleksiyonu araştırmamıza konu olan bu koleksiyonlardan en önemlilerindendir. Bu makalede Türk müziğindeki repertuarın önemli kaynaklarından olan Süleymâniye Kütüphânesindeki Abdülkadir Töre-Ekrem Karadeniz Koleksiyonu tanıtılmış ve bu koleksiyondaki 48 Numaralı Muhtelif Fasıllar Defteri incelenmiştir. Çalışmamızda ilk olarak Abdülkadir Töre ve Ekrem Karadeniz'in hayatı ve sanatı üzerine bilgiler verilmiştir. Daha sonra bu koleksiyondaki defterlerin dağılımı tablo halinde verilmiştir. 48 numaralı Muhtelif fasıllar defterindeki tüm eserler, bestekârı, makamı ve usûlü ile birlikte tablo halinde gösterilmiştir. Bu eserlerin notaları ağırlıklı olarak

günümüzdeki notalarla ile karşılaştırılmış, nota farklılıkları tespit edilmiştir. Araştırmamızda bu farklılıklar sonuç bölümünde ortaya konmuş, bu durum Türk müziği eserlerinin farklı versiyonlarda icrası açısından ayrı bir öneme sahiptir. Çalışmamızın hedefi 48 numaralı defterdeki fasılları makam, usul ve güftesi dikkate alınarak tanıtımını yapmak ve bu eserlerin repertuvarımızda olduğunu ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Abdulkadir Töre, Ekrem Karadeniz, Makam, Fasil, Türk Müziği

EXAMINATION OF THE ABDULKADIR TÖRE- EKREM KARADENİZ COLLECTION AND THE MISCELLANEOUS FASIL NO. 48 IN TURKISH MUSIC

Abstract

The transfer of songs in Turkish music has been by “meshk” from the past to the last period. Along with the use of the Western note in Turkish music, precious music teachers have written works in the repertoire of Turkish music and works they have learned through meshk with the western note system using the Ottoman-Turkish alphabet and created collections. Abdulkadir Töre and Ekrem Karadeniz collection is one of the most important of these collections that are the subject of our research. In this article, Abdulkadir Töre-Ekrem Karadeniz Collection in Süleymâniye Library, which is one of the important sources of the repertoire in Turkish music, is introduced and the Book of Miscellaneous Chapters No. 48 in this collection is examined. In our study, firstly, information on the life and art of Abdulkadir Töre and Ekrem Karadeniz was given. Then, the distribution of the notebooks in this collection is given in tabular form. All the works in the miscellaneous fasıl book numbered 48 are shown in tabular form together with their composer, maqam and procedure. The notes of these works were mainly compared with the notes of today, and the differences in notes were determined. In our research, these differences are revealed in the conclusion section, this situation has a special importance in terms of the performance of Turkish music works in different versions. The aim of our study is to introduce the chapters in the book numbered 48 by considering their maqam, rhythm and lyrics and to reveal that these works are in our repertoire.

Keywords: Abdulkadir Töre, Ekrem Karadeniz, Maqam, Fasil, Turkish Music

Giriş

Türk müziğinde eserlerin öğretimi ve aktarımı hoca talebe ilişkisiyle, meşk ismini verdiğimiz müesseseleşmiş öğretim kurumuyla olmuş ve öğretim metodu halini almıştır. XX. yüzyılda batı nota sisteminin yaygınlaşmasıyla ve Arel-Ezgi sistemi dediğimiz Türk müziği aralık sisteminin metodolojik olarak kullanılmasıyla birlikte meşk usûlü öğrenilen eserlerin eski hocaların yeni batı nota sistemini kullanması ve Arel-Ezgi sistemini öğrenmesi gerçekleşmiştir. Hüseyin Saadettin Arel, Suphi Ezgi, Musa Süreyya Bey, Muallim İsmail Hakkı Bey, Abdülkadir Töre ve Ekrem Karadeniz gibi hocalar kendi öğrendikleri ve repertuvarlarında bulunan eserleri el yazısıyla defterler

halinde yazmaya başlamışlardır. Daha sonra bunlar kendi isimleriyle nota koleksiyonu olarak anılmaya başlamıştır. Araştırmamızın konusu olan kapsadığı Abdülkâdir Töre ve Ekrem Karadeniz, koleksiyonu olan en önemli musiki hocalarındandır.

Koleksiyondaki nota defterleri esas itibarıyla Ekrem Karadeniz'in hocası olan Abdülkâdir Töre tarafından yazılmıştır. Karadeniz ise hocasının nota koleksiyonuna sahip çıkmış, kendi hafızasındaki eserleri koleksiyona kazandırmıştır. Bu koleksiyonların Kütüphaneye aktarımında Ekrem Karadeniz koleksiyonu olarak kaydedildiğinden Töre koleksiyonu, Ekrem Karadeniz koleksiyonu olarak bilinmektedir.

Bu koleksiyonun günümüz repertuarı ile karşılaştırılmasıyla repertuarda olmayan eserlerin ortaya çıkacağı âşikardır. Bu koleksiyon ile ilgili yapılacak nota aktarım çalışmaları Türk müziği repertuarının genişlemesine katkıda bulunacak, dolayısıyla araştırmamız önem kazanacaktır.

Çalışmamızın esasında yer alan ve hocalığı kadar bestekârlıkta da başarılı olan Abdülkâdir Töre, kendi el yazısıyla geniş bir nota koleksiyonu oluşturmuştur. 63 müstakil nota defterinden oluşan bu koleksiyon Türk musikisinin hemen her formundaki eserlerle zengin bir içeriğe sahiptir. Eserler çeşitli formlarda gruplandırılarak notaları ve güfteleri ile bu koleksiyonda kayıt altına alınmıştır. Abdülkâdir Töre Koleksiyonu ve 48 numaralı muhtelif fasıllar defterinin tanıtımı makalemizin ana konusudur. Abdülkâdir Töre'nin kendi el yazısı ile yazmış olduğu bu defter Süleymaniye El Yazmaları Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Abdülkâdir Töre'nin kendi el yazısı ile hazırlanmış olduğu bu koleksiyonun 48 numaralı muhtelif fasıllar defteri, hazırlandığı dönemin güfte ve nota üslubunu yansıması yönleriyle ayrı bir önem arz etmektedir. Muhtelif fasılların meşk yoluyla ve güfte mecmualarıyla günümüze geldiğini düşünürsek, Abdülkâdir Töre'nin koleksiyonlar üzerinde yaptığı bu çalışmanın önemi daha net anlaşılmış olacaktır. Abdülkâdir Töre koleksiyonunda bulunan 63 defterin içeriği tablolar halinde gösterilmiştir.

48 numaralı Muhtelif Fasıllar defterinde toplam 16 peşrev, 12 saz semaisi, 1 kâr ve 198 şarkı olmak üzere farklı formlarda toplam 227 eser bulunmaktadır. Bu eserlerin tamamı tablolar halinde verilmiştir. Eserlerin tamamı incelenmiş ve tüm eserlerin günümüz notaları ile karşılaştırması yapılmıştır.

Abdülkâdir Töre, Koleksiyonu ve 48 Numaralı Muhtelif Fasıllar Defterinin Tanıtılması

1. Abdülkâdir Töre'nin Hayatı

Seyyid Yakub Hanın oğlu olan Seyyid Abdülkâdir Bey 1873 yılında Türkistanın Kaşgar şehrinde doğmuştur. Abdülkâdir Töre Sultan Abdülaziz döneminde Türkiye'ye gelmiştir. İlk tahsilini Aksaray Yusufpaşa idadisinde, orta tahsilini ise Davutpaşa idadisinde yaparak Mektebi Mülkiyeye iki yıl kadar devam edip sonrasında ayrılmıştır (Rona, 1960:122). 12 yaşında musikiye başlayan Töre, Kanuni Halid Beyden kanun, Kemani Kirkor ve Kemani Tatyostan keman, Albert Braundan bir miktar Batı usûlü keman ve Neyzen Kirkordan ney dersleri almıştır (İnal, 1958: 27). Kemanda karar kılan Töre, Usûl-i Tâlim-i Keman adlı metodu yazarak 1913 ve 1921 yıllarında 2 defa yayınlamıştır. Kendisinin girişimleriyle 1917 yılında Dârülelhan isimli ilk Türk konservatuvarı açıldı. Abdülkâdir Töre, Tanburî Cemil Bey'in vefatından sonraya denk gelen bir zaman diliminde bu kurumda nazariyat dersleri vermiş ve sonradan sazendeliğe atanmıştır. Mekteplerin musiki müfettişliğinde bulundu. Cerrahpaşadaki evinde Gülşen-i Musiki adlı bir musiki mektebi açarak

uzun yıllar çalışmış ve pek çok kıymetli talebeler yetiştirmiştir. Hocalığı kadar bestekârlıkta da başarılı olan Töre, İlahi, Durak, Beste, Nakış, Semai, Peşrev, Saz semaisi ve şarkılardan ibaret iki yüzden fazla eser bestelemiş ve Türk musiki camiasına hediye etmiştir. 27 Ağustos 1946 Salı günü evinde 73 yaşında vefat eden Töre, Eyüp sırtlarındaki aile kabristanında annesinin ve kardeşinin yanına defnedilmiştir (Rona, 1960:123).

2. Abdülkâdir Töre Koleksiyonu Tanıtımı

Koleksiyonu hazırlayan Abdülkâdir Töre, iyi bir müzik eğitimi almış iyi bir sazende ve bestecidir. Çeşitli formlarda eserler besteleyen Töre'yi zamanındaki diğer musikişinaslardan ayıran en önemli özelliği derlemeci ve araştırmacı olmasıdır. Musiki üzerinde yaptığı çalışmalar Türk müzik kültürüne ait pek çok önemli bilginin bu güne aktarması açısından büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi Türk müziği yüzyıllarca meşk yolu ile aktarılmış olmakla beraber bunun neticesinde eserlerin değişime uğramış olması ve bir kısmının kaybolması hatta unutulması sıkıntı yaratmıştır. Abdülkâdir Töre'nin derlediği eserleri notaya aktarması bu sorunların giderilmesine ve o döneme ait icra yöntemlerinin, makam seyirlerinin, güftelerin ve kullanılan dilin günümüze kaybolmadan gelmesini sağlamıştır. Koleksiyonda Töre'nin kendi el yazısı ile yazmış olduğu 63 defter bulunmaktadır. Defterlerde dini müzik, lâ dini müzik, saz müziği, kanto ve marşlar bulunmaktadır.¹ Bu nota koleksiyonu Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir.

Bu konuda İbrahim İskender Pekgeçgil'in "Abdülkadir Töre Koleksiyonu 3 numaralı Âyin Defteri ve Bilinmeyen İki Âyin Notası" adlı yüksek lisans tezinde koleksiyon hakkında detaylı bilgi verilmektedir (Pekgeçgil, 2009: 10-11).

Bu çalışmada aşağıdaki şekilde defterler ve içeriklerinin konu başlığı şöyle gösterilmiştir:

1. cilt: Miraciyye ve Notaları
- 2-4. ciltler: Mevlevi Âyinleri
- 5-12. ciltler: İlahiler
- 13-14. ciltler: Durak ve İlahiler
15. cilt: Mevlevi Âyin Peşrevleri
16. cilt: Dini Eserler Fihristi
- 17-35. ciltler: Muhtelif Klasik Eserler
36. cilt: Abdülkâdir Töre'nin Eserleri
- 37-38. ciltler: Hüseyin Sadettin Arel'in Eserleri
- 39-40. ciltler: Muhtelif Bestekârların Eserleri
41. cilt: Köçekçeler
42. cilt: Marşlar
- 43-44. cilt: Klasik Eserler

¹ Bkz. Töre koleksiyonu 48. cilt.

45. cilt: Klasik Saz Eserleri
46. cilt: Muhtelif Makamlarda Aranağmeler
47.cilt: Muhtelif Eserler
48- 60. ciltler: Muhtelif Fasıllar
61. cilt: Muhtelif Eserler
62. cilt: Klasik Eserler
63. cilt: Klasik Eserler Fihristi
64. cilt: Usûl-i Tâlîm Keman Metodu
65. cilt: Türk Musikisi Nazariyesi ve Esasları

3. Abdülkâdir Töre Koleksiyonu 48 Numaralı Muhtelif Fasıllar Defterinin Tanıtımı

48 nolu defter içeriğinde 16 peşrev, 12 saz semai, 1 kâr ve 198 muhtelif, toplam 227 eser bulunmaktadır. Defterde bahsi geçen Makamlar Alfabetik sırayla şu şekildedir: Acem, acemkürdi, irak, bestenigâr, düğah, dilkeşhaveran, eviç, ferahnak, ferahfeza, hüseyini, hicaz, hicazkar, karcıgar, kûçek, kürdilihicazkar, neva, rast, rast-ı cedid, pençgah, rehâvi, saba, segâh, sûzinâk şehnaz, tahir.

Defterde bahsi geçen usûller şu şekildedir: Muhammes, zencir, ağır çenber, ağır semai, ağır aksak, süreyya, yürük semai, sengin semai, türk aksağı, aksak, devr-i hindi, düyek, çifte sofyân, aksak semai, lenk fahte, curcuna, katikofti, aydın, hafif, çenber, darb-ı fetih, sakil, devr-i revân, vals, orta aksak, devr-i kebir, remel.

48. defterde makam ve usulleri zikredilen eserlerin bestekârları ise şu şekildedir: Nazim, Hacı Faik Bey, Osman Bey, Kadri, Nikoğos Ağa, Petraki, Kantemir, Dede Efendi, Salih Zeki, Numan Ağa, İtri, Hacı Arif Bey, M. İzzet, Bey, İbrahim Bey, Hasan Bey, Haşim Bey, Hüsnü Efendi, Hoca, Cemil Efendi, Abdülkadir bey, İsmet Ağa, Mehmet Ağa, İsmail Hakkı Bey, A. Arifi Bey, İsak, Zeki Mehmet, Ahmet Bey, Hamparsum, Acemlerin, Ali Bey, Hafız, Esad Efendi, Mehmet Çelebi, Şerif Çelebi, Osman Ağa, Dellâlzâde, Necip Paşa, Şakir Ağa, Rıfat Bey, Baha Bey, Hacı Arif Bey, Medih Bey, H. Fahri Bey, Abdülkadir, Orhan Bey, Ethem Efendi, Nuri Efendi, O. Şevki Bey, Kazım Bey, H. Nafefet Efendi, Tatyos Efendi, İhsan Bey, Cevdet Çağla, Hacı Kirami Efendi, Civan Ağa, Refik Bey, H. Halil, Vasil Ağa, Ali Efendi, Hatipzâde, Baba Numan Ağa, Gulam, Onnik Efendi, Andon Efendi, Hristo, Karnik Efendi, Haham, K. Müezzîn, Seyyid Nuh, Rıza Bey, Ali Paşa, Abdi Efendi, S. Ziya Bey.

48. defterdeki tüm eserler, makamı, usûlü, bestekârı ve güftesine göre tablolar halinde aşağıda şöyle gösterilmiştir²:

² Bkz. Töre koleksiyonu 48. cilt.

	<i>MAKAM</i>	<i>USÛL</i>	<i>BESTEKÂR</i>	<i>GÛFTE</i>
1	Acem	Muhammes	Nazim	Ol kim misâl-i hâle
2	Acem	Ağır semâi	H. Faik Bey	Efendimsin cihânda
3	Acem	Hafif	Hasan Ağa	Sabâ ki dest ura ol zülfe
4	Acem	Yürük semâi	Kadri	Ruhlerin seyredelim
5	Acem	Aksak semâi	Kantemir	Saz Semaisi
6	Acemkürdî	Ağır aksak	Nikoğos Ağa	Sevdi gönlüm ey melek
7	Irak	Ağır çenber	Petraki	Mest olup etmiş giribânım
8	Irak	Ağır semâi	Dede Efendi	Nice bir ağlayayım
9	Irak	Ağır aksak	Salih Zeki	Eyledikçe mihr-i vechim
10	Bestenigâr		Kantemir	Peşrev
11	Bestenigâr	Devr-i kebir	Numan Ağa	Peşrev
12	Bestenigâr	Darb-ı fetih	İtrî	Gamzem ki ola sâkiçeşm
13	Bestenigâr	Zencir	Dede Efendi	İrişti mevsim-i gül
14	Bestenigâr	Aksak semai	Dede Efendi	Men bende şüdüüm
15	Bestenigâr	Ağır aksak	M. İzzet Efendi	Gayriden bulmaz teselli
16	Bestenigâr	Ağır aksak	Haşim Bey	Kaçma mecburundan ey âhû
17	Bestenigâr	Aksak	H. Arif Bey	Çok gördü felek şimdi
18	Bestenigâr	Türk aksağı	M. İzzet	Ey servi nâzım
19	Bestenigâr	Sengin semai	İbrahim Efendi	Bu dil sana meftûn
20	Bestenigâr	Sengin semai	H. Faik Bey	Yar ağlamadan didelerim
21	Bestenigâr	Sengin semai	Hasan Bey	Her dem sözüm efsûs ile
22	Bestenigâr	Devr-i hindi	A. Mahmud B.	Darılp da ne idi

<i>NO</i>	<i>MAKAM</i>	<i>USÛL</i>	<i>BESTEKÂR</i>	<i>GÛFTE</i>
23	Bestenigâr	Düyek	Hüsnü Efendi	Cûş edip gözyaşı
24	Bestenigâr	Süreyyâ	M. İzzet Efendi	Ey servi nâzım refâtârı bâlâ

25	Bestenigâr	Aksak	Ahmet Bey	Cânâ sana âşık nice bir
26	Bestenigâr	Aksak	Hâşim Bey	Mecbur oldum ben bir güle
27	Bestenigâr	Çifte sofyan	İsmet Ağa	Bir cefâcû nazlı yâre
28	Bestenigâr	Aksak	A. Arifi Bey	Âlemde ey servi semen
29	Bestenigâr	Curcuna	Abdülkadir B.	Gönül çeşm-i nigârın mübteli
30	Bestenigâr	Curcuna	Cemil Efendi	İstedin de gönlümü verdim
31	Bestenigâr	Yürük semai	Hoca	Derviş recâ-yi pâdişâhî
32	Bestenigâr	Aksak semai	Numan Ağa	Saz Semaisi
33	Dilkeşhâveran	Muhammes	Ahmet Bey	Peşrev
34	Dilkeşhâveran	Zencir	Mehmet Ağa	Şüküfezâr-ı izârın
35	Dilkeşhâveran	Lenkfahte		Gönül bir dem karar etmez
36	Dilkeşhâveran	Ağır çenber	İsak	Nedir o cümbüş-i reftâr
37	Dilkeşhâveran	Aksak semai	Mehmet Ağa	Hâl-i ruhsârına necm-i seher
38	Dilkeşhâveran	Yürük semai	Zekâi Dede	Düştükçe safâ eyliyelim sizde
39	Dilkeşhâveran	Aksak semai	Dede Efendi	Nice doyunca görem
40	Dilkeşhâveran	Yürük semai	Mehmet Ağa	Yüzün aç ey meh-i nev
41	Dilkeşhâveran	Aksak	İ. Hakkı Bey	Yürek oldu gamınla
42	Dilkeşhâveran	Sengin semai	İ. Hakkı Bey	Her şâm-ü seher lebleri bûs
43	Dilkeşhâveran	Katikofti	İ. Hakkı Bey	Tâli-i dünüm elinden ben de
44	Dilkeşhâveran	Aydın	İ. Hakkı Bey	Ne dilkeş-i hâver şandır
NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÛFTE
45	Dilkeşhâveran	Devr- i hindi	İ. Hakkı Bey	Vech-i pertev-i bârini
46	Dilkeşhâveran	Aksak semai	Ali Bey	Saz Semaisi
47	Dügâh	Hafif	Itrî	Gedâımız pâyeye baş eğmez
48	Dügâh	Sakil	Hafız	Cânâ kamer tâl'atın
49	Dügâh	Ağır çenber	Hamparsum	Gâh anup gamzen senin
50	Dügâh	Ağır semai	Osman Ağa	Gel ey sâbâ o gül hoş

51	Dügâh	Yürük semai	Esad Efendi	Saydeder bin dili
52	Dügâh	Yürük semai	Hamparsun	Şehâdûr olalı
53	Eviç	Darb-1 fetih	Acemlerin	Peşrev
54	Eviç	Hafif	İbrahim Efendi	Peşrev
55	Eviç			Peşrev
56	Eviç			Peşrev
57	Eviç			Peşrev
58	Eviç	Devr- i revan	Mehmet Çelebi	Peşrev
59	Eviç	Ağır semai	Bekir Ağa	O şûhe arz-ı niyaz etmeğe
60	Eviç	Yürük semai		Mestetti beni dâire-i sâga
61	Eviç		Solakzâde	Saz Semâisi
62	Eviç		Şerifçelebi	Saz Semâisi
63	Eviç	Ağır aksak	M. İzzet Efendi	Bir sebeple sen
64	Eviç	Katikofti	Faik Bey	Feyz-i aşkın öyle
65	Eviç	Aksak	Kâzım Bey	Dil rübâlar hüsnünün
66	Eviç	Yürük semai	Hoca	Hicran-ı şeb-i nâ

NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÜFTE
67	Eviç	Ağır aksak	Dede Efendi	Bülbül âsâ rüz-ü şeb
68	Ferahnâk	Muhammes	Dellâlzâde	Resm-i sûr oldu müheyyâ
69	Ferahnâk	Ağır aksak	Ali Efendi	Ey veliyyümmi'met
70	Ferahnâk	Ağır aksak	Rifat Bey	Ömrüm efzûn eylesin
71	Ferahnâk	Ağır aksak	Rifat Bey	Adl-ü âsâyış mufattezdir
72	Ferahnâk	Ağır aksak	Dede Efendi	Senin çün ey meh-i hâbân
73	Ferahnâk	Ağır aksak	H.Arif B.	Milk-i millet şems-i
74	Ferahnâk	Ağır aksak	Şakir Efendi	Bir kerre bakmadım
75	Ferahnâk	Ağır aksak	Baha Bey	Beyazdır sine-i sâfin

76	Ferahnâk	Düyek		Dil senin meftunun oldu
77	Ferahnâk	Düyek		Ey gonca-i gülzâr-ı ân
78	Ferahnâk	Düyek	Necip Paşa	Gördüğüm gün sevmeğe ettim
79	Ferahnâk	Düyek	H. Arif B.	Gördüm seni ey şüh-i şen
80	Ferahnâk	Devr-i revan	Hasan Paşa	Pey ender pey meserretle
81	Ferahnâk	Devr-i revan	Numan Ağa	Tal'atımla bezmi pür nür
82	Ferahnâk	Aksak	Medih Bey	Âhu gözlüm bi niya sevdim
83	Ferahnâk	Çifte sofyan	Abdülkadir	Kolumu boynuna bir zülfüm gibi
84	Ferahnâk	Aksak	H. Fahri	Bir gamzedeyim etme felek
85	Ferahnâk	Aksak	Z. Mehmet Ağa	Peşrev
86	Ferahnâk	Ağır çenber	Şakir Ağa	Meyleder bu hüsnile
87	Ferahnâk	Zencir	Dede Efendi	Figân eder yine bülbül
88	Ferahnâk	Aksak semâi	Dede Efendi	Dil-i biçâreyi mecruh eden

NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÛFTE
89	Ferahnâk	Ağ.Ak.Semai	Şakir Ağa	Ey şâh-ı melek hû
90	Ferahnâk	Ağır Aksak	Dellâlzâde	Günc-i gamde rûz-ü şeb
91	Ferahnâk	Ağır aksak	Nuri Bey	Renc-i hâtır vermesin hiç
92	Ferahnâk	Ağır aksak	Numan Ağa	Şefkat eden yok
93	Ferahnâk	Aksak	Ethem Efendi	Zülf-i cânâne niçin bâr oldun
94	Ferahnâk	Aksak	Asım Bey	Bir levendâne kesim âşub
95	Ferahnâk	Aksak	Hasan Ağa	Görmeyince sabredemem
96	Ferahnâk	Aksak	Nuri Bey	Nevrûze erdim ey gönül
97	Ferahnâk	Türk Aksağı	Nikoğos Ağa	Dil verim ol gonca-i izâre
98	Ferahnâk	Türk Aksağı	Ahmet Ağa	Gel etme sen lec
99	Ferahnâk	Aksak	Medih Bey	Âhu gözlüm bi riyâ sevdim
100	Ferahnâk	Düyek	Nikoğos Ağa	Gel unuttuk sohbet-i meyhaneyi

101	Ferahnâk	Düyek	Dede Efendi	Beğendim seni efendim
102	Ferahnâk	Düyek	Ali Efendi	Beni görme cevre lâyıık
103	Ferahnâk	Vals	Nikoğos Ağa	Hoş yaratmış bâri ezel
104	Ferahnâk	Çifte sofyan	Dellâlzâde	Olmadım ben desteres
105	Ferahnâk	Çifte Sofyan	Dede Efendi	Ben mübtelâ olsam sana
106	Ferahnâk	Devrihindi	Abdülkadir	Ey mâh-ı münevver yine
107	Ferahnâk	Curcuna	Abdulkadir	Sinemde senin gör ne kadar
108	Ferahnâk	Yürük semai	Şakir Ağa	Bir dilbere dil düştü ki
109	Ferahnâk	Aksak semai	Z. Mehmet Ağ.	Saz Semâisi
110	Ferahnâk	Aksak Semai	Orhan Bey	Saz Semâisi

NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÛFTE
111	Ferahfeza	Ağır semai	O. Şevki Bey	Bâğızâr-ı aşka girdim
112	Ferahfeza	Aksak semai	Cemil Bey	Saz Semaisi
113	Hicaz	Sengin semai	Kâzım Bey	Ümitsiz bir sevişle
114	Hicaz		Salim Bey	Peşrev
115	Hicazkâr	Darb-ı fetih	Zekâi Dede	Bir kere iltifâtın ile
116	Hicazkâr	Zencir	Zekâi Dede	O nevni hâline serv-i
117	Hicazkâr	Hafif	Nuri Bey	Cânâ te'sir etti
118	Hicazkâr	Ağır semai	Zekâi Dede	Gülşende hezâr nağme-i
119	Hicazkâr	Çenber	Zekâi Dede	Bûs-i la'li dilberi
120	Hicazkâr	Yürük semai	Zekai Dede	Bülbül gibi pür oldu
121	Hicazkâr	Ağır semai	Nuri Bey	Benim serv-i hırâmânım
122	Hicazkâr	Ağır semai	Ali Efendi	Nakş-i la'li gitmez
123	Hicazkâr	Aksak semai	Cemil Bey	Saz Semaisi
124	Hicazkâr	Düyek	Nasefet Efendi	Gönül düştü vefasız
125	Hicazkâr	Devr-i hindi	Nasefet Efendi	Cûyibâre döndü eşkim

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2022, Yıl 10, Sayı: 29

Issn: 2147-8872

126	Hüseyini	Ağır aksak	Bimen Efendi	Durmadan aylar geçer
127	Karcıgar	Aksak semai	Tatyos Efendi	Saz Semaisi
128	Karcıgar	Orta aksak	İhsan Bey	Bir nigâh etti rakibe
129	Karcıgar	Curcuna	Cevdet Çağla	Nevbahar her yer
130	Karcıgar	Zencir	Dellâlzâde	Yıkıldı aşk ile âbâd
131	Karcıgar	Aksak semai		Bahar oldu güzel seyre
132	Karcıgar	Ağır aksak	H.Nasefet	Sevdi gönlüm nen gül

NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÛFTE
133	Karcıgar	Türk aksağı	H. Arif Bey	Varken gönülde bin türlü
134	Karcıgar	Aksak		Yalvarırım oturmaz
135	Karcıgar	Curcuna	N. Halil	Aşkınla yandım hicrana
136	Karcıgar	Yürük semai	Ali Efendi	Bir taraftan aşığı
137	Karcıgar	Düyek	Refik Bey	Karşıda oturan
138	Küçük	Zencir	H. Faik Bey	Gel ey saba yine ol
139	Küçük	Hafif	H. Faik Bey	Ben değil meftun
140	Küçük	Ağır semai	H. Faik Bey	Gel ey saki ki kesbitsün
141	Küçük	Yürük semai	H. Faik Bey	Ol Yusuf-u sani ki
142	Kürdili. H	Senginsemai	Abdulkadir	Can verdi bana gözlerinin
143	Kürdili. H	Devrikebir	Tatyos Efendi	Peşrev
144	Kürdili. H	Düyek	Vasil Ağa	Peşrev
145	Kürdili. H	Zencir	H. Arif Bey	Ne kadar yareledi
146	Kürdili. H	Devrikebir	H. Kırâmi Efendi	Sanmayın maziyi
147	Kürdili. H	Ağır aksak	Tatyos Efendi	Ehli aşkın neşvegâhı
148	Kürdili. H	Ağır aksak	H. Arif Bey	Geçti zahm-i tir-i
149	Kürdili. H	Sengin semai	Şakir Ağa	Âlemde şeha hicr ile
150	Kürdili. H	Türk aksağı	H. Arif Bey	Deşme dağ-ı derünüm

151	Kürdili. H	Türk aksağı	Ethem Efendi	İncitme beni şuh-i
152	Kürdili. H	Düyek	Civan Ağa	El irdirmek visal-i
153	Kürdili. H	Düyek	Civan Ağa	Her kimde vardır
154	Kürdili. H	Düyek	Ahmet Bey	Mahmur nigehe aşık

NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÜFTE
155	Kürdili H.	Ağır aksak	Onnik Ağa	Söyle Allah aşkına
156	Kürdili H.	Ağır aksak	Ahmet Bey	Bir nigâh et yeniden
157	Kürdili H.	Ağır aksak	Cemil Bey	Bir zamanım yok ki
158	Kürdili H.	Aksak	Onnik Ağa	Bu gönül ne gülde
159	Kürdili H.	Aksak	Astik Ağa	Seni görmek seni sevmek
160	Kürdili H.	Aksak	Ahmet Bey	Kalb-i sevdâzedeler
161	Kürdili H.	Aksak	Ahmet Bey	Zerrece rahmetmedin
162	Kürdili H.	Aksak	Ahmet Bey	Dilerse şadkâm olsun
163	Kürdili H.	Aksak	Tatyos Efendi	Neye mahzun
164	Kürdili H.	Aksak	Cemil Efendi	Tar-1 zülfün beni
165	Kürdili H.	Aksak	Tatyos Efendi	Sohbetinle geçen
166	Kürdili H.	Aksak	Andon Efendi	Hayatım şivekarım
167	Kürdili H.	Aksak	Cemil Bey	Def-i naliş eylerim
168	Kürdili H.	Aksak	Hristo Efendi	Gidelim göksuya
169	Kürdili H.	Aksak	Ali Rifat Bey	Anarım ismini daim
170	Kürdili H.	Aksak	Ahmet Bey	Tir-i nigeğim açtı
171	Kürdili H.	Aksak	Rahmi Bey	Mahvoldu şevkim ruhum
172	Kürdili H.	Çifte sofyan	Hristo Efendi	Karşıyakada İzmirin
173	Kürdili H.	Curcuna	Astik Ağa	Çeşm-i mestin hasretiyle
174	Kürdili H.	Curcuna	Ahmet Bey	Güzelim sen gezerken
175	Kürdili H.	Sengin semai	Abdülkadir	Can verdi bana gözlerinin

176	Kürdili H.	Aksak semai	Tatyos Efendi	Saz Semaisi
-----	------------	-------------	---------------	-------------

<i>NO</i>	<i>MAKAM</i>	<i>USÛL</i>	<i>BESTEKÂR</i>	<i>GÛFTE</i>
177	Muhayyer K.	Devr-i kebir	Asdik Ağa	Peşrev
178	Muhayyer K.	Darb-1 fetih	Zekai Dede	Arz-1 niyazımız gerçi
179	Muhayyer K.	Hafif	Zekai Dede	Vadeyliyecek vaslını
180	Muhayyer K.	Aksak semai	Zekai Dede	Dilsüz eden ol
181	Muhayyer K.	Ağır aksak	Asdik Ağa	Söyle ey çeşmi elâ
182	Muhayyer K.	Sofyan	Asdik Ağa	Bir tanesin ey cilvekâr
183	Muhayyer K.	Aksak evfer	Asdik Ağa	Zülf-i dilbesteni
184	Muhayyer K.	Aksak evfer	Asdik Ağa	Sevdiceğim kara kaşın
185	Muhayyer K.	Çifte sofyan	Asdik Ağa	Ol ser-i zülfün
186	Muhayyer K.	Yürük semai	Dede Efendi	Aguşe çekerdim
187	Muhayyer K.	Aksak semai	Asdik Ağa	Saz Semaisi
188	Muhayyer K.	Devrikebir	Karnik Efendi	Hüsnüne sertâser âlem
189	Muhayyer K.	Ağır semai	Karnik Efendi	Çektiğim cevri-ü cefalar
190	Muhayyer K.	Ağır semai		Çeksem o şuhu sineye
191	Neva	Ağır semai	Dede Efendi	Ey gönçe-i bağ-ı cihan
192	Neva	Yürük semai	Hatipzâde	Bir zaman idi hemaguş
193	Neva	Aksak		Safa geldin efendim sen
194	Pençgâh	Sengin semai	Gulam Şadi	Kâr
195	Rast	Sakil	Hamparsum	Zülfünü perişan etmiş
196	Rast-1 cedit	Remel	Dellâlzâde	Zannetme meyli ol
197	Rast-1 cedit	Yürük semai	Dede Efendi	Batü yekden baht-ı
198	Rast-1 cedit	Yürük semai	Dede Efendi	Oynar yürek terennüm

<i>NO</i>	<i>MAKAM</i>	<i>USÛL</i>	<i>BESTEKÂR</i>	<i>GÛFTE</i>
-----------	--------------	-------------	-----------------	--------------

199	Rehâvi	Muhammes	Dellâlzâde	Sünbülü Sünbülü
200	Rehâvi	Ağır semai	Hafız	Dile maye-i safadır
201	Rehâvi	Ağır semai	Rıza Efendi	Açılmaz gönce gönlüm
202	Rehâvi	Yürük semai	Itri	Biz alüd-i sagar badeyiz
203	Saba	Devr-i kebir	Osman Bey	Peşrev
204	Saba	Muhammes	Ali Paşa	Bir nim nigâh etse
205	Saba	Remel	Abdi Efendi	Meyleylese ağıyâre
206	Saba	Hafif	Hoca	Naka-i leyline
207	Saba	Ağır semai	Rıfat Bey	Dildar-ı görüp nağme-i
208	Saba	Yürük semai	İsmail Ağa	Can feda lahza-i
209	Saba	Aksak	S. Ziya Bey	Semt-i dildâre bu dem
210	Segâh	Aksak semai	Nasefet Efendi	Saz Semaisi
211	Segâh	Ağır düyek	İhsan Bey	Hitab-ı lütfunu yarım
212	Segâh	Düyek	Nasefet Efendi	Gönlüm gözüm ey gül
123	Sûzinâk	Hafif	Rıza bey	Ahuzi tü a muht
214	Sûzinâk	Ağır çenber	Ahmet Ağa	Bezm-i ağıyare varup
215	Sûzinâk	Muhammes	Mehmet Ağa	Ruz-u şeb ah eylemekte
216	Sûzinâk	Ağır semai	Dede Efendi	Nesin a güzel huri mi
217	Sûzinâk	Aksak	Nasefet Efendi	Bezminde geçen ruz-u
218	Sûzinâk	Sengin semai	Nasefet Efendi	Hoş küşe-i zevk idi
219	Şehnaz	Hafif	Osman Bey	Peşrev
220	Tahir	Remel	S. Nuh Efendi	Meyletti gönül bir

NO	MAKAM	USÛL	BESTEKÂR	GÛFTE
221	Tahir	Remel	S. Nuh Efendi	Meyletti gönül bir meh
222	Tahir	Hafif	K. Müezzîn	Bâğıbân-ı sünbül okur
223	Tahir	Muhammes	Zekai Dede	Aşk ilinden aşka can

224	Tahir	Ağır semai	Haham	Aldın dilimi zülfün
225	Tahir	Ağır semai	Zekai Dede	Drığ etmez mi cevri sunar
226	Tahir	Yürük semai	S. Nuh Efendi	Yine heva-yi bâğ-ı ruhsâr
227	Tahir	Yürük semai	Zekai Dede	Gördükte tehi sâgarı

Sonuç

Süleymaniye Kütüphânesi Abdulkadir Töre Koleksiyonu ve 48 Numaralı Muhtelif Fasıllar Defterinin tanıtılması adlı makalemizde öncelikli olarak Abdülkâdir Töre'nin hayatı anlatılmış, koleksiyonun tamamı ve 48 Numaralı Muhtelif Fasıllar defterinin tanıtımı yapılmıştır. Abdülkâdir Töre koleksiyonunun 48 numaralı defter içeriğinde bulunan tüm eserler, eserlerin bestekârları, usulleri, makamları tablolar halinde verilmiştir. Tablolardaki tüm eserler günümüz ile karşılaştırılmış ve yer yer farklılıklar tespit edilmiştir. Defterdeki eserlerin notaları ile günümüz notaları ile karşılaştırıldığında makam, usûl, bestekâr hususları dikkate alındığında şu farklılıklar tespit edilmiştir:

-“Cuybare Döndü Eşkim” adlı eser Nafet Efendi tarafından Ferahfeza makamında Devr-i Hindi usûlünde bestelenmiş, günümüzde bu eser aynı sözlerle, Sipîhr makamında İbnül Emin Mahmud Kemal tarafından Ağır Aksak usûlünde bestelenmiştir.

-“Ümitsiz bir sevişle” adlı eser Kazım Bey tarafından Hicaz makamında Sengin semai usûlünde bestelenmiş, günümüzde bu eser aynı sözlerle Süzinak makamında Mustafa Nafiz Irmak tarafından Curcuna usûlünde bestelenmiştir.

-“Çeksem o şuhu sineye” adlı eser Karnik efendi tarafından Muhayyer Kürdi makamında Ağır semai usûlünde bestelenmiş, günümüzde bu eser aynı sözlerle Rastı Cedid makamında Sultan III. Selim tarafından bestelenmiştir.

-“Alemde şeha hicr ile” adlı eser koleksiyonda Şakir Ağa tarafından bestelenmiş, günümüzde Civan Ağa tarafından bestelenmiştir.

-“Darılıp da ne idi” adlı eser koleksiyonda A. Mahmud B. Yazarken, günümüzde bu eser Tanburi Aziz Bey tarafından bestelenmiştir.

-“Şüküfezarı izarın” adlı eser koleksiyonda Mehmed Ağa tarafından bestelenmiş, günümüzde Zekai Dede tarafından bestelenmiştir.

-“Hicran-ı Şeb-i tar-ı ma ne dâred”adlı eser koleksiyonda bestecisi Abdulkadir Meragi olarak gözüke de günümüzde bestecisi Ebubekir Ağa olarak kayıtlıdır.

-“Bu gönül ne gülde”, “Seni görmek seni sevmek”, “Kalbi sevdazedeler”, “Zerrece rahmetmedin”, “Sohbetinle geçen eyyamı” adlı eserlerin koleksiyonda aksak usûlü ile bestelendiği gözüke de günümüzde ağır aksak usûlü kullanılarak notaya alındığı tespit edilmiştir.

-“Aldın dilimi zülfün için” adlı eserin bestekârı koleksiyonda Haham olarak gözüke de günümüzde Mehmet Müezzîn Efendi olarak kayıtlıdır.

-“Benim servi hıramanım” ve “Nakşı Lâli” adlı eserler koleksiyonda usûlü Ağır semai, günümüzde Aksak semai usûlü kullanılarak notaya alındığı tespit edilmiştir.

-“İzmirin gülü” adlı eser koleksiyonda çifte sofyan gözüke de günümüzde evfer usûlü kullanılarak notaya alındığı tespit edilmiştir.

-“Açılmaz gonce gönlüm” ve “Dildarı görüp” adlı eser koleksiyonda ağır semai, günümüzde aksak semai usûlünde notaya alınmıştır.

-“Efendimsin cihanda” ve “Nice bir ağlayayım” adlı eserler koleksiyonda ağır semai usûlünde bestelense de günümüzde aksak semai olarak notaya alındığı tespit edilmiştir.

-“Nadir ol” adlı eser koleksiyonda ağır çenber, günümüzdeki nota ise çenber usûlünde notaya alınmıştır.

-“Men bende şudem” adlı eser koleksiyonda aksak semai günümüzde ağır aksak olarak notaya alınmıştır.

-“Âlemde ey servi” adlı eser koleksiyonda çifte sofyan günümüzde aksak usûlünde notaya alınmıştır.

-“Olmadım ben” ve “Ben mübtela oldum” sana adlı eserler koleksiyonda çifte sofyan günümüzde ise aksak usûlünde notaya alınmıştır.

-“Milk-i Millet şems-i” ve “Bir kerre bakmadın” adlı eserler ağır aksak, günümüzde ağır düyek usûlünde notaya alınmıştır.

-“Resmi sur” adlı eser muhammes, günümüzde hafif usûlünde notaya alındığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak çalışmamızda Abdülkadir Töre'nin hayatı, sanatı hakkında bilgiler verilip, Töre-Karadeniz koleksiyonu tanıtılmış, esas olarak koleksiyondaki 48 numaralı defterin içeriğinden bahsedilip günümüzdeki repertuvarla karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmamızda bu karşılaştırılmanın yapılmasıyla Türk müziği repertuvarına farklı eserler kazandırılmış, eserlerinin meşk yoluyla aktarımından çıkan farklar ortaya konmuştur.

Kaynaklar

Abdülkadir Töre-Ekrem Karadeniz Koleksiyonu. Süleymaniye Kütüphanesi. No:48.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal (1958). *Hoş Sada Son Asır Türk Müsikîşinâsları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pekgeçgil, İbrahim İskender (2009). *Abdülkadir Töre Koleksiyonu 3 numaralı Âyin Defteri ve Bilinmeyen İki Âyin Notası*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Rona, Mustafa (1960). *50 Yıllık Türk Müsikîsi Bestekârlar ve Besteleri Güfteler İle*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.